

משה חיים פלח

- 1.....בשיטת הרמב"ם בדין אבילות
 3.....בשיטת הרמב"ם בדין שויא אנפשיה
 9.....בענין שויא אנפשיה במקום עדים
 11.....בענין דמי איסורי הנאה

בשיטת הרמב"ם בדין אבילות

חייב להתאצל עליהן ציוס המיתה בלצד הוא הנקרא חונן דין תורה, ולילה הוא חונן מדצרי סופרים, ומת ששה ימים ואח"כ נקצר כל אותם הימים שאחר יום המיתה הוא חונן מדצריהם וכן יום הקצורה כו' עכ"ל, וכ"כ הרמב"ם בהלכות מעשר שני (פ"ג ה"ו) וז"ל איזהו חונן זה המתאצל על אחד מן הקרובים שהוא חייב להתאצל עליהן, וציוס המיתה הוא חונן מן התורה וציליה חונן מדצריהן שנאמר ואכלתי חטאת היום הייעצ צעיני ה' היום אסור ולילה מותר, נשתהה המת ימים רבים ואח"כ נקצר, כל אותן הימים שאחר יום המיתה עד יום הקצורה הוא חונן מדצריהן כו' עכ"ל, ועמדו האחרו' דמדצרי הרמב"ם חלו משמע דציוס המיתה הוא חונן מדאורייתא אף דלא נקצר המת, והוא סותר לכאורה למש"כ בה"ל אצל דלא חיילי דיני אבילות אלא משעת סתימת הגולל (ועיין בלח"מ ה"ל אצל שם).

כתב הרמב"ם (פ"א מה"ל אצל ה"א – ה"ב) וז"ל מנות עשה להתאצל על הקרובים, שנאמר ואכלתי חטאת היום הייעצ צעיני ה', ואין אבילות מן התורה אלא ציוס ראשון בלצד שהוא יום המיתה ויום הקצורה, אצל שאר השצעה ימים חינו דין תורה, אף על פי שנאמר בתורה ויעש לאציו אצל שצעת ימים ניתנה תורה ונתחדשה הלכה ומשה רבינו תקן להם לישראל שצעת ימי אבילות ושצעת ימי המשתה, מאימתי יתחייב אדם באצל משיסתם הגולל, אצל כל זמן שלא נקצר המת חינו אסור דצד מן הדצרים שהאצל אסור בהן, ומפני טעם זה רחץ דוד וסך כשמת הילד ערס שיקצר עכ"ל, ומצואר דצדרי הרמב"ם דלא חיילי ניהוגי אבילות מדאורייתא אלא משעת סתימת הגולל.

והנה בהלכות ביאת מקדש (פ"ג ה"ט – ה"י) כתב הרמב"ם וז"ל אי זהו חונן זה שמת לו מת מן הקרובים שהוא

לא כן, אלא יסוד הדין דכיון דכתיב צרגל שמחה ילפינן מהא דעלם הזמן דרגל הוי זמן שמחה, וזמן שמחה הוי סתירה לזמן אצילות ול"ש כלל דיחול זמן אצל בזמן שמחה, ומהאי טעמא שבת עולה למנין שצטע אף דאין זה ניהוגי אצילות, ומשום דצשצת לא כתיב שמחה וכדציארו התוס' (מ"ק כג ז), וכל מה דנתמעט לילה הראשון משמחה היינו מחויב ניהוגי השמחה צפועל, אך זמן שמחה מיהא הוי וסגי צזה לדחות אצילות, וכן גבי נשים אף דלא נתחייבו צחויב ניהוג שמחה, מ"מ עלם הזמן חשיב זמן שמחה אף כלפי נשים, וסגי צזה לדחות אצילות, יעו"ש צאורך.

ומצתה נראה לומר עד"ז אף לענין אצילות, דכל מש"כ הרמב"ם דאין האדם מתחייב צאצל עד שיסתם הגולל היינו דחויב ניהוגי האצילות צפועל אינו אלא משעה שיסתם הגולל, אך עלם היום חשיב יום אצל אף קודם שנסתם הגולל.

ומצתה ניחא, דהרי הא דאונן אסור צקדשים וצמעשר שני ופסול לעבודה אינו מדיני האצילות אלא מדיני הקדשים ומע"ש [והרי אונן מחלל עבודה] וא"כ נראה דלזה סגי דעלם היום הוי יום אצל, וממילא הרי הוא אסור צקדשים ומעשר שני, ולהכי הוי איסור אונן צקדשים ומעשר שני הוי צכל יום המיתה, אף דלא נקצר המת.

ונראה ליישב, דהנה צטיקר דינא דאין אצילות צרגל מצוחר צפ"ג דמו"ק (יד ז) דטעמא משום דרגל הוי עשה דרצים ואצילות הוי עשה דיחיד, ותמכו האחרו' לשיטת הראשונים דנשים עלמן אינן מלוות מדאורייתא צשמחה צרגל [אלא אשה צעלה משמחה] ואילו צאצילות חייבות נשים מדאורייתא וא"כ ינהגו אצילות צרגל, ועוד תמכו האחרו' (יעוין שאגת אריה סי' סח) דליל יום עוב הראשון נתמעט משמחה (סוכה מה א) וא"כ היאך דוחה ליל יו"ט הראשון אצילות דאורייתא, וצחידושי הגר"ח עהש"ם (סוכה שס צענין שמחה צרגל) תירץ דלא נתמעט ליל יו"ט הראשון אלא מחויב שלמי שמחה אך חויב שמחה דצשר ויין איכא, אך השאג"א (שם) נקט דליל יו"ט הראשון נתמעט משמחה לגמרי, ותמה היאך דוחה אצילות דאורייתא יעו"ש.

ובחי' ר' שמואל (ס"ו) כתב ליישב צזה, דהנה צפשוטו הא דשמחה דרגל דחיא אצילות היינו דכיון דמחויב לנהוג ניהוגי שמחה ממילא לא מלי לנהוג ניהוגי אצילות, והא דאין רגל עולה למנין שצטע היינו משום דלמנין ימי אצילות צעינן יום דחית ציה ניהוג אצילות צפועל, ויתכן עוד דכל יום דל"ש ציה ניהוג אצילות צפועל לא חייל ציה כלל שם יום אצל, אך כתב להוכיח שם

בשיטת הרמב"ם בדין שויה אנפשיה

כתב הרמב"ם (פכ"ד מאישות הי"ז – הי"ח) מי שראה אשתו שזינת או שאמר לו אחד מקרוביו או מקרובייה שהוא מאמינס וסומכת דעתו עליהם שזינת אשתו זין שהיה האומר איש זין שהיתה אשה הוהיל וסמכה דעתו לדבר זה שהוא אמת הרי זה חייב להוליא ואסור לו לבוא עליה ויתן כתובתה כו' אמרה לו אשתו שזינת תחתיו זרלונה כו' אם היה מאמינה וסומכת דעתו על דבריה הרי זה חייב להוליא, ואין בית דין כופין את האיש לגרש את אשתו בדבר מדברים אלו עד שיבואו שני עדים ויעידו שזינת אשת זה צפניהם זרלונה ואחר כך כופין אותו להוליא עכ"ל, והנה צפשוטו משמע דמש"כ הרמב"ם דאין בית דין כופין את האיש לגרש את אשתו בדבר מדברים אלו עד שיבואו שני עדים ויעידו שזינתה, קאי אף על מש"כ בריש הי"ז בגוונא דראה בצעל את אשתו שזינתה, ואף זכה"ג אין כופין אותו להוליא, ומשמע לכאורה דס"ל להרמב"ם דליכא דין כפייה היכא דשויה אנפשיה דאיסורא.

ותמהו האחרו' (יעוין צתשו' הרא"מ סכ"ה) דאמאי אין כופין להוליא, והא מדאמר רבי אלעזר דהאומר פתח פתוח מלאתי נאמן לאוסרה עליו משמע דאם ראה להחזיקה צידו לא שצקינן ליה דאם לא כן מאי נאמן דקאמר דמשמע דמהמנינן ליה לגבי דידיה ואנו אוסרים אותה לו ומוציאין אותה מידו צעל כרחו הוה ליה למימר האומר פתח פתוח מלאתי הרי היא אסורה לו ועוד דצבדיא אמרינן צסמוך דפתח פתוח כשני עדים דמי [ועוד דהרי צפשוטו כל עיקר דינא דשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא היינו לענין כפייה, דהרי הוה עלמו אם יודע דמותרת לו צפשוטו אינו מחויב לפרוש (ויעוין בגליון הגרע"א יו"ד ס"א סי"ג צשם הצבור שוה) וא"כ עיקר הנפק"מ לענין כפייה].

והבית מאיר (סי' קטו ס"ז) כתב דכיון דמצואר זרמב"ם (פ"א מאיסורי ציאה הכ"א – הכ"ג) דליכא עונשין על שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא, ה"ה דליכא כפייה על דין שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא, אך כצר תמבו צזה דהרי כתב הרמב"ם (פ"כ מאיסורי ציאה הי"ג) מי שצא

עוד לריך זיאר מקור דזרי הרמז"ס דאין צית דין כופין לגרש אלח צמקום עדים [ואמנס ציצמות (כד ז) אמרינן דצית דין צעדים הוא דמפקי, אך התם אחי לאפוקי קלא ולא מיירי צדין שויה אנפשיה].

ונראה לדון ליישב, דהנה צסמוך פרכי ומי אמר רבי אלעזר הכי והאמר רבי אלעזר אין האשה נאסרת על צעלה אלח על עסקי קינוי וסתירה כו' ולטעמיה קינוי וסתירה אין עדים לא אלח הכי קאמר אין האשה נאסרת על צעלה צעד אחד אלח צשני עדים כו' ופתח פתוח כשני עדים דמי, וזיאר התוס' דסצירא ליה למקשן דאין דבר שצערות פחות משנים ואפי' ראה אדם שזינתה אשתו רק שלא היה שם עדים לא היתה נאסרת, והיינו דכשם דצעינן עדות לקיומי לחלות גיעין וקידושין, ה"ג צעינן עדות לקיומי לחלות איסור סוטה, וכן נקט הרשב"א צכוונת רש"י.

ויעוין צרשב"א דנראה דנקט צשיטת רש"י דאף למסקנא סצר ר"א דצעינן עדים דוקא, וצלא"ה אינה נאסרת, אלח דפתח פתוח כשני עדים דמי, אלח דתמא הרשב"א דכיון דאינה

צזמן הזה ואמר כהן אני אינו נאמן ואין מעלין אותו לכהונה על פי עצמו ולא יקרא צתורה ראשון ולא ישא את כפיו ולא יאכל צקדשי הצבול עד שיביה לו עד אחד, אצל אוסר עצמו צגרושה וזונה וחללה ואינו מטמא למתים ואם נשא או נטמא לוקה עכ"ל, ויעוין צמ"מ (עש) דנראה דהוי מדין שויה [וציאר והאחריו דנהי דאין הורגין על שויה אך חיוצ מלקות שפיר איכא ואכמ"ל] וא"כ כ"ש לכאורה דכופין לכתחילה על דין שויה ויעוין צמשכ"ל (הל' איסור צע) [ובהצ"ס (אכע"ז סכ"ח) כתב דצעלמא מודה הרמז"ס דכופין על שויה, אלח דהכא שאני דאיכא חשש דגט מעושה, דאם אין האמת דצבריו הוי גט מעושה שלא כדיו, והאחריו דנו צזה ואכמ"ל].

עוד תמכו האחריו דצפירוש המשנה לקמן כתב הרמז"ס וז"ל כהן שאירס צתולה ואחר זמן מן הארוסין נשאה ועטן שלא מלאה צתולה, הרי זו נאסרה עליו וכופין אותו להוליאה, שהרי שויה אנפשיה חתיכה דאסורא, לפי שאנחנו חוששין שמא נצעלה אחרי הקדושין ונעשת זונה ואסורה לכהן צין שנצעלה צאונס או צרלון עכ"ל, הרי מצואר דאיכא דין כפיייה לגרש מכח דין שויה.

נאסרת אפילו נתזרר לבעלה שנבעלה
א"כ פתח פתוח נמי יעו"ש עוד.

ועוד תמה הרש"א דכסוטה (יה"א) תנן
למה היא אומרת אמן אמן אמן
מאיש זה אמן מאיש אחר והיאך מתנה
עמה על איש אחר שלא קינא לה ממנו
והרי אילו נבעלה לו אינה אסורה ותנן
כל ששבעל ולא תהא אסורה לו לא היה
מתנה עמה, והאחרון תמכו עוד
מנדרים (ג' ז') באומרת עמאה אני לך
ודוחק לאוקמי באומרת זינתה בעדים
דוקא, וכן משמע בסוגיא דיצמות (כ"ד ז')
דנאסרת אף בלא עדים.

ונראה לדון בשיטת הרמב"ם ע"ד
שיטת רש"י דבעינן עדות דוקא
אך ס"ל דהיינו דוקא לענין כפייה,
ויעוין בריטב"א שכתב וז"ל והא
דאמרינן נאמן לאוסרה עליו ולא קאמר
נאמן לאוסרה על עצמו, הא קמ"ל דכיון
דטעין כן ב"ד בטענת צרי ב"ד אוסרין
אותה עליו ומפקינן לה מיניה ואינו
רשאי לקיימה, והכי מוכחא סוגיין
דלקמן דפרכינן מר' אלעזר דאמר אין
האשה נאסרת על בעלה וכו' והביא
היינו שאינה נאסרת ב"ד דאילו ללא
ידי שמים בלאו הכי נמי תלא כו' עכ"ל,
ומבואר דעיקר מימרא דאין האשה

נאסרת על בעלה דקאמר רבי אלעזר
היינו לענין כפיית צית דין.

ומעתה יש לדון בשיטת הרמב"ם,
דלענין כפיית ב"ד קאי דינא
דר"א אף למסקנא, דאין האשה נאסרת
על בעלה אלא בשני עדים, וכן בפתח
פתוח דכשני עדים דמי, ולהכי צפיה"מ
דמיירי הרמב"ם צמלא פ"פ כתב
דכופין לגרשה, אך בלא עדים, אף דראה
הבעל בעצמו שזינתה, ליכא דין כפיית
ב"ד, אלא דמ"מ נאסרת עליו, וכדמוכח
בכ"ד דעלם האיסור חייל אף בלא עדים.

ובמה דתמה הרש"א, דמאי עדיף
פתח פתוח מהיכא דנתזרר
לבעל שזינתה כגון שראה בעצמו זינתה,
יש לדון לבאר, דהנה בעיקר דינא דעדות
לקיומי, ביאר הקל"ח (סי' רמ"א סק"א)
דיסוד הדין דיבא אפשר לבזר הדבר,
וציאר כן בדברי הר"ן (גיטין פו) בטעמא
דמהני עדי חתימה לדין עדות לקיומי
אף דס"ל דעדי מסירה כרת, דכיון
דע"י שהגט צידה אן סהדי דמסרו לה
מהני כעדי קיום יעו"ש.

ומעתה יש לומר דהיכא דראה הבעל
שזינתה הרי אין הדבר יכול
לכתזרר, כיון דאינו נאמן לעלמא וראף
דנאמן לאסור על עצמו מדין שויא

אך אכתי לריך ציבור עיקר הדבר, כיוון דלעלם חלות האיסור לא צעינן עדות לקיומי, אמאי לענין דין כפיית צית דין צעינן עדות לקיומי.

ולכאור' יתכן לדון ציבור הדברים, דהנה שיטת התוס' צריש זבחים (ג) דליכא כלל חיוב לגרש סוטה, אלא אם ירצה יכול לקיימה אלא שלא יצא עליה יעו"ש [ויעוין עוד בתוס' צפרק החולץ (יבמות לו ג)] וה"נ יש לדון בדעת הרמב"ם דעלם הא דאסורה עליו לא סגי לחייבו לגרשה, אלא אם ירצה יכול לקיימה ורק שלא יצא עליה, אלא דסוטה שאני כיוון דצוטה איכא קלקול בעלם האישות, אסור לקיים הכ אישות ומחויב לגרשה [וכמדומה דעמדו צעיקר הדבר, די"ל דצוטה איכא

אנפשיה חתיכה דאיסורא, י"ל דלא סגי צזה כיון דאינו נאמן לעלמא, ואף לגבי עלמו יתכן דל"ה דין נאמנות ממש, ולא דמי להודאת בעל דין דמהני לדין עדות לקיומי, דהתם דהוי בעלים על עלם הממון מכח נאמנותו וזכה אידך צממון, וממילא דיינינן הכי כלפי כל העולם, משא"כ הכא דאינו נאמן אלא לענין ההנהגה ידידיה] אך בצחולה שזינתה הרי עלם הדבר יכול להתצטרר מכח המליחות דפ"פ [וכגון ע"י צדיקה דחצית דלקמן (י ג)] ואף דלאחר שנשאת כבר אין הדבר יכול להתצטרר, אין צכך כלום דהוי כנתקדשה צפני עדים ומתו העדים דלא פקעי קידושיה, ומשום דסגי דצשעת מעשה היה הדבר יכול להתצטרר.^א

^א ויעוין צרמ"א (אהע"ז סמ"צ ס"ד) דאם לא ראו הנתינה ממש לידה אף על פי ששמעו שאמר התקדשי לי צחפץ פלוני ואחר כך ילא מתחת ידה אין קידושין עד שיראו הנתינה ממש, והצית שמואל (שם סק"צ) הביא דהמרדכי פליג דאפי' לא ראו הנתינה אין לבעל הקדושין אם ראו דבר המוכיח יכול להעיד כאלו ראו גוף המעשה דהא אמרינן הן הן עידי יחוד הן הן עידי ציאה, ועמדו האחרו' דאף דס"ל דסגי צמה דראו דבר המוכיח, אך הכא הרי צשעת הקידושין לא ראו אף דבר המוכיח, אלא דלאחר מכן ראו צחפץ יולא מתחת ידה ועי"ז ידעו דנתנו לה, וכתבו האחרו' דל"ל דמהני עדות קיום אף לאחר הקידושין וחיילי עי"ז הקידושין מכאן ולהצא או מכאן ולהצא ולמפרע ויעוין צחי' הגרע"א (לעיל צ א מהגרש"א) וצטערי ישר (ש"ז פ"ג) אך למשנ"ת יש לדון דלעלם דין עדות לקיומי סגי דראו צחפץ אלא דבעל ושנתנו לאשה צאופן דאם יראוהו כעת אלא האשה ידעו דניתן לה ע"י הבעל, דעלם המלצ דצחפץ נמלא אלא האשה הוי מלצ המוכיח על הקידושין ואמנם לא דמי לגמרי להך אכן סכדי געב צחפץ צעדי חתימה, דהתם כל הרוצה געב צידה יודע שנמסר לה ע"י הבעל ונתגרשה, והכא אינו אלא אם יראו הן הבעלים שראו מקודם צחפץ ציד הבעל.

כשכופין אותו להוליא אלא כשכופין אותו ומפרישין ציניהם, ומשמע לכאורה דסגי לכפותו לפרוש הימנה ואין לריך לגרשה בגט³ ויעוין צימות (לו ז) דמשמע דלישנא דיפריש משמע בלא גט ויעו"ש צתום'.

אך לענין סוטה כתב הרמב"ם (פי"ח מגירושין ה"ד) וז"ל ובכלל לאו זה שכל אשה שזינת תחת בעלה נאסרה על בעלה כו' לפיכך כל אשה שנאסרה על בעלה על ידי קינוי וסתירה אם בעל אותה מכין אותו מכת מרדות ואם עבר והחזירה אחר שגרשה יוליא בגט עכ"ל, ומבואר דגזי סוטה לא סגי דיוליאה ויפרוש הימנה, אלא חייב להוליא בגט דוקא (ויעו"ש צה"ג).

ומעתה יש לדון, דעלם חלות איסור סוטה אכן לא צעי עדות לקיומי, ולהכי נאסרת אף צזינתה שלא צפני עדים, אך לענין כך דינא דחייל איסור בעלם האישות, וחייל דינא דלריך

איסור בעלם האישות ומה"ט יהא חיוב לגרשה].

ולכאורה כן מדוקדק קלת בלשון הרמב"ם, דהנה בכל הכך דכופין להוליא מחמת תציעת האשה נקט הרמב"ם לישנא דכופין להוליא (פי"ג מאישות ה"א, פי"ג ה"ב, פי"ד ה"ח) ולענין נושא חייבי לאוין ושניות יעוין ברמב"ם (פכ"ד מאישות ה"א – ה"ג) שכתב וז"ל הנושא את האילונית ולא היו לו בנים ולא אשה אחרת לפרות ולרבות ממנה אף על פי שכופין אותו ומוליא הרי הוא ככל הנשים כו' אבל הנושא אשה ולא הכיר בה ונמלאת אילונית או מחייבי לאוין, וכן הנושא שנייה בין הכיר בה בין לא הכיר בה, אין לה עיקר כתובה ולא תנאי מתנאי כתובה אבל תוספת יש לה ואין לה מזונות ואפילו לאחר מותו, וכשכופין אותו ומפרישין ציניהם אין מוליאין מן הבעל פירות שאכל עכ"ל, הרי דהכא דקאי גזי נשים האסורות לא נקט

² אך יעו"ש צה"ד נקט לישנא דכופין להוליא ויעוין עוד צפ"ז מאיסור³ (ה"ז והט"ו) ובכ"ד וע' יצמות (נע ג, פה א) ובכורות (מה ז) ולכאורה משמע דבגוונא דלא הכיר בה, כיון דלא חשדינן ליה דיעבור איסור ויבא עליה, אין כופין אותו לגרשה בגט אלא לפרוש הימנה אם אינה תוצעת להתגרש משא"כ צה"ד דמיירי צהכיר בה חשדינן ליה שיבא עליה, ולהכי כופין אותו להוליא בגט ולפ"ז יל"ד דה"ה בסוטה דבסמוך דוקא בגרשה והחזירה נקט הרמב"ם דיוליא בגט דוקא.

צפני עדים, הרי הוא אומר על פי שנים עדים או שלשה עדים יקום דבר ואי אפשר שתהיה זו היום ערוה והבא עליה במיתת צית דין ולמחר תהיה מותרת בלא עדים, לפיכך אם נתן לה גט צינו לצינה ואפילו צעד אחד אינו גט כלל עכ"ל, ויש לדון דדוקא לענין קידושין וגירושין, דעיקר דין החלות הוי כלפי עלמא, לאוסרה לעלמא ולהתירה לעלמא, כל דליכא עדות לא חייל עלם הדין כלל, אך לענין איסור סוטה, דעיקר האיסור הוי כלפי הצעל, לא צעינן עדות לקיומי לענין עלם חלות האיסור, אך לענין לדון צזה כפיית צ"ד דהוי דין על הצית דין, לזה צעינן עדות דוקא, וכל דליכא עדים ליכא דין כפיית צ"ד, אך גם צזה ל"צ, דהא צפשוטו כפיית הצ"ד הויא בתולדה מאיסור הצעל, ואי חייל איסור על הצעל אמאי לא יחול דין כפיית צית דין.

לגרשה, יש לומר דהא חשיב חלות צדשצ"ע ודמי לגירושין וקידושין דלא חיילי אלא צעדי קיום, וכל דליכא עדים לא חייל באישות הכך איסור, ולפ"ז י"ל דמש"כ הרמז"ס דאין צית דין כופין לגרש אלא בגוונא דזינתה צעדים, היינו משום דבלא עדים ליכא חיוב כלל לגרש, אלא דהיא אסורה לו, אמנס כמוצן דהוא דוחק, דלפ"ז נמלא דגם בגוונא דליכא עדים צ"ד כופין אותו לפרוש הימנה אלא שאינו מחויב לגרשה, ולא משמע כן, ועוד דפשטות לשון הרמז"ס דאף בלא עדים חייב להוליאה ולגרשה [וא"מ].

ויתכן לדון לבאר החילוק [צין עלם חלות האיסור דלא צעיא עדות לקיומי לצין דין הכפייה לגרש דצעינן עדות לקיומין באופן אחר, דהנה צעיקר גדר דין עדות לקיומי כתב הרמז"ס (פ"א מגירושין ה"ג) וז"ל ומנין שיתננו לה

בענין שויא אנפשיה במקום עדים

היא אסורה להנשא ואילו היא היתה יודעת האמת שהיא אשת איש אף שכל העולם מחזיקין אותה צפנויה היא לגבי עצמה אסורה להנשא, ולכן גם הצ"ד יכולין לכופף אותה שלא תנשא עכ"ל ויש לבאר דאף דל"ל נאמנות ממש ולא נקעינן דהאמת כדצרינו, מ"מ אכן דיינינן ליה כפי דצרינו.

ומעתה יש לדון דתרוויחו איתנייחו, ובכל שויא אנפשיה איכא דין נאמנות ממש ואיכא נמי הכ דינא דדיינינן ליה לפי דצרינו [ויעוין בתרומת הכרי שם שכתב דצבדא דזעל דין צממון צפני צית דין איכא דין נאמנות ממש, וחזן לצ"ד צפני עדים ליכא נאמנות אלא דשייך לדון צזה מדין שויא יעו"ש צכ"ד].

ומעתה יש לדון, דהיכא דאיכא עדים המכחישים אותו ליתא לדין נאמנות, דיש לומר דאף דלענין עצמו מהימנינן ליה צלא עדות כשרה, מ"מ לא מהימן עפי מעדים, אלא דמ"מ אכתי איכא צזה אידך דינא דאנן דיינינן ליה כפי דצרינו, והא שייך אף צמקום עדים,

אמר רבי אלעזר האומר פתח פתוח מלאתי נאמן לאוסרה עליו כו' מאי קמ"ל [דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא] תנינא כו' והנה יעוין צמשנ"ל (פ"טו מאישות ה"ט) דדן צגוונא דאיכא עדים המכחישים אותו אי מהימן לשוויי אנפשיה חתיכה דאיסורא, וצתשובת הרשצ"א (ה"ג סי' רנג, ה"ד סי' רפז) מצוחר דאף צמקום עדים מהימן מדין שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא, וצתרומת הדשן (פסקים וכתבים סי' רכו) נקט דלא מהימן, וכתב המשנ"ל שם דיש לומר דלא פליגי, אלא כל דצרי התרוכ"ד צגוונא דהדר ציה השתא וכדמיירי התם, ויש לומר דצכהאי גוונא מודה הרשצ"א דמלי למחדר ציה יעו"ש, ולריך ציאור גדר הדצרים, ויעוין משנ"ת לעיל.

ויש לבאר עוד, דהנה צעיקר גדר דינא דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא, יש לבאר דהוי דין נאמנות ממש, דאדם נאמן לדיני עצמו, אף יעוין בתרומת הכרי (סי' סק"א) דציחר וז"ל זה לאו מתורת נאמנות, אלא כיון שלפי דצריה

כדצרייו, אך כל היכא דהדר ציב, תו ל"ש
האי דינא, אלא דהיכא דליכא עדים
כדצרייו צחזרתו, אכתי איתא לדין
נאמנות, אך כל דהיכא עדים כדצרייו
דתו ליכא דין נאמנות, שפיר מלי למחדר
ציב.

דכיון דאינו דין נאמנות אלא דיש לדונו
כפי דצרייו, מה צכך דהיכא עדים
המעידים שלא כדצרייו, הא מ"מ אפשר
דמשקרי, ואנן דיינינן ליה כפי דצרייו, אך
נראה דהא דדיינינן ליה כפי דצרייו אף
צלא נאמנות, ל"ש אלא כל זמן דעומד

בענין דמי איסורי הנאה

לכשתמש צדמיהן [והראשונים פליגי, דכיון דלכתחילה אסור מדאורייתא למוכרו, דהא היתר הנאה דנצילה ילפי מדיכתיב "לגר אשר צשעריך תתנה ואכלה או מכור לנכרי", נמצא דלא חזיין למידן].

והנה יעוין צרש"י צט"ז (ה' ז) שכתב וז"ל ערלה היא אסורה בכל מקום שהיא אבל דמיה אינה תופסת לאסרן ואם מכרן וקידש צדמיהן מקודשת דלא מיתפסי צאיסורא וממונא הוא אף על גב דאיכו אסור לאתהנווי מינייכו מיהו הדיא הנאה מעיא לה על ידי ערלה אבל איכי לא מערלה קא מעיא ליה ודוקא קידושי אשכ אבל איתהנווי מינייכו מדרצנן אסור עכ"ל, ומצואר דאף לרש"י דדמי איסורי הנאה אסירי למחליף עלמו אינו אלא מדרצנן.

והקשו צזה, דהנה צרש"י צפסחים ה' (א) מצואר דהא דהמקדש צאיסורי הנאה דרצנן אינה מקודשת ואתי איסור דרצנן ומפקע קידושי

חמצן של עוצרי עצירה אחר הפסח מותר מיד מפני שהן מחליפין ופירש רש"י וז"ל מפני שהן מחליפין צשל עוצדי כוכבים דכיון דמלי לאכול התירא דחמן של עוצד כוכבים שעצר עליו הפסח מותר לא אכיל דידיה דחמן של ישראל שעצר עליו הפסח אסור, ואף על גב דהשתא נמי איסור הוא לגביה דהא מתהני מחמן שעצר עליו הפסח דאי לא דיהיב ליה לעוצד כוכבים לא הוה יהיב ליה דידיה אפי"ה כל מה דמלי למעצד צהיתירא פורתא עמיד ולדידן מיהא שרי דאין לך איסור הנאה תופס חליפין חוץ מעצודת כוכבים והקדש ושביעית, ויש אומרים שאף לעלמו מותר וטעות הוא צידס דא"כ מלינו דמיס לחמן צפסח ולשור הנסקל שאם רנה מוכרו לעוצד כוכבים ותנן האוכל תרומת חמן צפסח פטור מן התשלומין ומדמי עלים עכ"ל, ומצואר דשיטת רש"י דדמי איסורי הנאה אסורין למחליף עלמו, והוכיח כן דאל"כ אמאי אין דמיס לאיסורי הנאה, נהי דאין ראויין להשתמש צעמן, מ"מ ראויין

כלל, ולריך לומר דכיון דעכ"פ צפועל מלי ליטול דמים עצורן, אף דאין זה דמיהן מן הדין, סגי בזב לאשוויי לבו לממונא.

ומעתה יש לדון, דהנה צעיקר הא
דאיסורי הנאה דרצנן השיבי
 ממון, ז"ל לכאורה דאף דצפועל א"א להשתמש צבן מחמת איסורא דרצנן דרביעא עלייהו, אך כיון דליכא איסור צעלס החפלא השיבי ממון, ומעתה יש לומר, דכיון דצאמת דמי איסורי הנאה לא הוו דמיהן, אלא ס"ל לרש"י דכיון דמ"מ צפועל מלי לאתהנויי מינייהו ע"י דיטול דמים עצורן, השיבי ממון, אך יש לומר דצזה סגי מה דצפועל לא מלי לאתהנויי מן הדמים, דתו לא השיבי ממון [דהרי צעלמותן לא חזיין למידי ואף למוכרן א"א ואס ימכרן לאו דמיהן הן, אלא דצפועל מלי ליטול דמים עצורן, אך כיון דצבנך דמים א"א להשתמש צפועל, לא מהני לאשווייכו לממונן].

דאורייתא היינו מדין אפקעינהו, ומשמע דצאיסורי הנאה דאורייתא אינה מקודשת מדאורייתא, וקשה דכיון דסצירא ליה לרש"י דכל דדמיו מותרים צדיעצד השיב ממונא, ומודה דדמי איסורי הנאה לא אסירי למחליף אלא מדרצנן, א"כ איסורי הנאה דאורייתא נמי לחשצו ממונא מדאורייתא, דהרי מדאורייתא אס עצר ומכרן דמיהן מותרין.

ונראה ליישב, דהנה הראשונים פליגי
 על רש"י וסצירא לבו דדמי איסורי הנאה מותרים, ויעוין שם דכציאו מהירושלמי קידושין (פ"ג סה"ח) דטעמא דמכרן וקידש צדמיהן מקודשת לפי שאין דמיהן, והיינו דצאמת אילו הויה מכירה ממש שפיר הוו תופסין דמיהן, אלא דאיסורי הנאה ל"ש צבו מכירה, ואין זה דמי איסורי הנאה כלל.
ולכאורה ז"צ לפ"ז עיקר דצרי רש"י,
 דכיון דדמיהם מותרין השיבי ממון מדאורייתא, וברי לא הוו דמיהן